

† TRAIAN LALESCU

Incetarea din viață, atât de timpurie a lui *Traian Lalescu* înscamnă un mare doliu pentru știința și școala românească!

Numele lui *Traian Lalescu* pătrunsese în anii de după războiu și în masele mari ale publicului, care începuse să-l cunoască mai mult prin aporturile pe care le-a adus problemelor financiare la rezolvarea cărora a colaborat, decât prin marile lui merite științifice, care au rămas cunoscute unui cerc destul de restrâns.

Pentru aceia cari i-au cunoscut mai de aproape, firea sa entuziastă, temperamentul său comunicativ, însuflețirea ce știa să o dea oricărui lucru căruia i se devota,—curmarea bruscă a acestei vieți în plină floare a vârstei și în plină ascensiune, a însemnat o dureroasă surpriză, cu toate că se știa în ultimul timp că era grav bolnav.

Impunătoarea înmormântare care a avut loc în după amiaza zilei de 18 Iunie, prin lumea care a ținut să ia parte și prin cuvântările emoționante ce s'au rostit, a fost o mărturie a admirației de care se bucura *Lalescu* și o mângăiere pentru îndurerata sa familie.

D-l *Vintilă Brătianu*, vorbind în numele partidului liberal și în numele său personal, a subliniat pe lângă toate însușirile de om de știință, frumoasa cultură generală pe care o avea *Lalescu* precum și claritatea de gândire și exprimare a spiritului său. D-sa a arătat în cuvinte tremurătoare de emoție, multiplele cunoștințe și marea putere de muncă a lui *Lalescu*, care a fost unul din cei mai muncitori colaboratori pe care i-a avut d-sa.

În afară de contribuția omului de știință, d-l *Brătianu* a

arătat că *Lalescu* binemeritează și pentru entuziasmul cu care a îmbrățișat cauza Banatului al cărui fiu era, atât la Paris în epoca tulbure de după războiu cât și mai târziu în România Mare.

A urmat cuvântarea d-lui profesor *Ermil Pangratti*, care în numele Universității a reliefat golul ce rămâne în urma lui *Lalescu*, subliniind deopotrivă meritele pe care le-a avut defunctul, atât pe tărâmul științific cât și pe acela politic.

În numele Societății române de Științe, a vorbit d-l Profesor *G. Țițeica* arătând că la primul Congres al matematicienilor români ținut în luna Mai 1929 la Cluj, s'a simțit lipsa lui *Lalescu*, unul din făuritorii tinerei generații de matematicieni români de astăzi.

D-l Profesor *D. Germani* a adus ultimul salut celui dispărut, în numele Școalei Politecnice din București; D-l Profesor, *Gh. Em. Filipescu* a vorbit din partea Societății «*Gazeta Matematică*», iar d-l Profesor *I. Vălcovici* în numele Școalei Politecnice din Timișoara, al cărei inițiator, organizator și cel dintâiu director a fost *Lalescu*.

D-l Ministru *Sever Bocu* a vorbit în numele Banatului, relevând meritele lui *Lalescu*, de a se fi interesat de aproape de chestiunile bănățene, iar d-l profesor *E. Brancovici* a vorbit în numele «*Asociației culturale bănățene*» din Caransebeș.

Elevi ai Școalei Politecnice din București și Timișoara au purtat apoi pe umeri coșciugul cu trupul aceluia ce a fost *Lalescu*.

Cortegiul funebru pornind dela locuința defunctului, s'a oprit câteva clipe în dreptul Facultății de Științe, iar apoi s'a îndreptat spre Cimitirul Bellu, unde după o cuvântare a preotului din comuna natală a părintelui lui *Lalescu*, a avut loc înhumarea.

* * *

Traian Lalescu s'a născut în București în anul 1882 în ziua de 12 Iulie st. v., fiind de origină bănățeană prin aceia că părintele său s'a născut în Comuna Corni (Banat). Tatăl lui *Lalescu* a ocupat diferite funcțiuni la stat, fiind întâiu funcționar la Banca Națională iar apoi administrator la Creditele Agricole, în Craiova, Roman și Iași.

Aşa se şi explică faptul că *Lalescu* şi-a făcut studiile gimnaziale la Craiova, (primele două clase), la Roman (ultimile două clase) iar cursul superior al liceului l'a urmat în întregime la liceul Internat din Iaşi.

În liceu, *Lalescu* a fost premiantul întâiu în toate clasele şi l'a absolvit obţinând premiul de onoare; pentru aceste merite deosebite numele lui *Lalescu* se găseşte săpat pe tabla de onoare a liceului Internat din Iaşi.

Deşi corespondent la «*Gazeta Matematică*» încă depe când era în clasa cincea a liceului, *Lalescu* avea o egală înclinare pentru ştiinţe cât şi pentru literatură, astfel că la terminarea liceului era sfătuit de profesorii săi să îmbrăţişeze una sau cealaltă dintre aceste ramuri, prezicându-i-se un viitor strălucit.

Adevărul este că *Lalescu* era deosebit de bine dotat dela natură; talentat şi dornic de a se instrui în toate direcţiile, el cultiva cu plăcere şi după ce se specializase în matematici, — filozofia, literatura, desenul şi muzica. Calităţile literare ale lui *Lalescu* se pot recunoaşte în tot ce a scris, chiar în ramura socotită atât de aridă a matematicilor.

Terminând liceul, *Lalescu* vine la Bucureşti, iar în toamna anului 1900 el se prezintă la examenul de admitere în Şcoala Naţională de Poduri şi Şosele şi reuşeşte întâiul, succes care însemna foarte mult pe acea vreme, dat fiind greutatea examenului şi selecţia ce se făcea la admiterea în şcoală.

Deşi foarte dotat pentru orice ramură de ştiinţă căreia i s'ar fi dedicat, *Lalescu* părăseşte după trei ani şcoala de poduri şi şosele şi se înscrie la Facultatea de Ştiinţe, la secţiunea de matematici, unde a fost elevul strălucit al d-lor Profesori *David Emmanuel*, *Ernil Pangratti*, *Gh. Ţiţica*, *Anton Davidoglu* şi *N. Coculescu*.

Să se fi datorit această schimbare bruscă în cariera lui *Lalescu*, regimului de disciplină riguroasă, aproape militară a vechii Şcoale de poduri şi şosele, sau mai degrabă atracţiei tot mai mari pe care o simţea pentru matematicile pure?

Nu am putea preciza; a fost însă un noroc atât pentru *Lalescu* cât şi pentru ştiinţa românească, această schimbare, deoarece spiritul său fin şi pătrunzător a putut găsi în matematici terenul cel mai propriu de dezvoltare.

Ascensiunea lui *Lalescu* a fost din cele mai rezezi și mai interesante: în anul 1905 el termină cu succes Universitatea și pleacă apoi la Paris unde trece din nou licența în matematici, urmărind de aproape cursurile d-lui *E. Picard*, pe care l'a socotit totdeauna ca pe *maestrul* său; în biblioteca Universității din Paris, *Lalescu* și-a format, după cum singur spunea, o bună parte din cultura matematică, citind deopotrivă de mult Analiza și Geometria, iar în anul 1908 susține cu mare succes teza sa de doctorat, tratând despre ecuațiile integrale.

Dela Paris, *Lalescu* pleacă la Göttingen, acest centru celebru al matematicilor, unde leagă legături de prietenie științifică cu tinerii profesori de acolo; ia parte activă la lucrările de seminar și își atrage simpatia marelui matematician german *D. Hilbert*.

Despre frumoasele amintiri pe care *Lalescu* le-a lăsat ca matematician în cercurile științifice dela Göttingen, au avut ocazia să se convingă și tinerii noștri licențiați, care s'au dus în ultimii ani să-și completeze studiile în această Universitate.

După terminarea studiilor *Lalescu* se întoarce în țară plin de entuziasm și de speranțe.

Este foarte interesant de urmărit cum, cu toate marile lui calități și având o lucrare ce fusese remarcată de lumea științifică din occident, ascensiunea sa în cariera didactică, deși foarte rapidă, începe dela cea mai modestă treaptă: *profesor de gimnaxiu*.

Exceptând faptul că pe timpul cât era student fusese profesor la Institutul Pompilian din București, *Lalescu* își începe de fapt cariera didactică la Giurgiu, ca profesor de matematici la gimnaziul local, unde a funcționat în anii școlari 1906—1910. În atmosfera liniștită a acestui oraș de provincie, *Lalescu* a completat unele rezultate, ce stabilise în teoria ecuațiilor integrale și a trimis de acolo câteva note la Academia de Științe din Paris.

Dela Giurgiu, *Lalescu* este transferat în București la Seminarul Central și în urmă la Gimnaziul Șincai și Cantemir; însărcinările pe care le primise însă în învățământul superior

il împiedică de a mai funcționa ca profesor secundar și demisionează din acest post pe ziua de 1 Oct. 1912.

În învățământul superior îl găsim pe *Lalescu* funcționând ca asistent de lucrări grafice la Școala de Poduri și Șosele dela 1 Iunie 1909, profesor titular fiind d-l Inginer *Ion Ionescu*, actual profesor de Poduri la Școala Politehnică; la 15 Mai 1910, *Lalescu* demisionează din acest post și este numit pe ziua de 1 Aprilie 1911, profesor titular de Geometrie analitică la aceeași școală, la catedra pe care o ilustrase *Spiru Haret*.

Paralel cu aceasta, *Lalescu* ocupă la Universitate, rând pe rând, funcțiunile de Conferențiar de Algebră Superioară dela 1910—1913, profesor suplinitor de Mecanică rațională (1911), asistent la catedra de Geometrie Descriptivă, (1912), profesor titular fiind d-l *Ermil Pangratti*; apoi profesor agregat de Algebră superioară și Teoria numerelor (1913) și în fine profesor titular la aceeași catedră dela 1916 și până la încetarea sa din viață.

Examenul de docență, *Lalescu* îl trece la 25 Iunie 1909.

În timpul războiului, *Lalescu* deși scutit de serviciul militar, din pricina sănătății sale debile, se devotează totuși la Iași, unui serviciu auxiliar, obositor și de mare răspundere, cenzura telegrafică.

În 1917, după defecțiunea rusă, în momentele de grea cumpănă pentru țară, când s'a simțit nevoia de a se menține cât mai strânse legăturile cu marii noștri aliați, printre cei unsprezece profesori universitari trimiși în acest scop, în capitala Franței a fost și *Lalescu*.

Aceasta a fost prima însărcinare politică pe care o primea *Lalescu* și care avea să schimbe, prin preocupările de mai târziu, traectoria omului de știință.

Ajuns la Paris, după o călătorie plină de riscuri, *Lalescu* ia parte activă la mișcarea grupată în jurul ziarului «*La Roumanie*», care a adus mari servicii cauzei naționale.

La Paris, *Lalescu* conștient de origina sa bănățeană și de datoritiile ce i le impunea această calitate, scrie în limba franceză o monografie asupra Banatului, atrăgând atențiunea lumii politice din Occident asupra drepturilor istorice ale României asupra acestei provincii.

Entuziasmul și puterea sa de muncă nu au putut fi însă absorbite, pe timpul șederii sale la Paris, numai în direcția politică; astfel în 1919 îl găsim pe profesorul universitar *Traian Lalescu*, ca simplu elev al școlii superioare de electricitate, alături de d-nii profesori *Germani*, *Ion Constantinescu* și alții.

Faptul că *Lalescu*, după ce își câștigase o situație universitară, a urmat școala superioară de electricitate, nu se datorește unei simple întâmplări; el era convins de importanța pe care o are pentru un matematician cunoașterea cât mai aprofundată a Fizicii și era mai de mult doritor să-și complecteze cunoștințele în acest domeniu.

Încă din 1915, elevii de pe atunci ai anului III ai vechii școli de poduri și șosele numărau printre ei la cursul de electricitate și electrotehnică, predat de d-l *Profesor Vasilescu-Kurpen* și pe *Traian Lalescu*, care venea regulat și lua notițe ca și ceilalți elevi regulați ai școlii.

Cunoștințele de electricitate, pe care *Lalescu* și le-a apropiat în vechea școală de poduri și șosele, i-au folosit ulterior la școala superioară de electricitate, unde a fost un strălucit elev al d-lui *Faul Janet*.

Ca elev la această școală, ajutat pe de o parte de profundele lui cunoștințe de matematici, iar pe de alta de spiritul său creator, *Lalescu* a prezentat diferite note și a publicat în „*Revue générale d'Electricité*», o teoremă asupra funcțiunilor periodice poligonale, care a fost punctul de plecare în studiile întreprinse mai târziu de elevii săi.

După unirea provinciilor românești cu vechiul regat, *Lalescu* își dă seama de importanța pe care trebuia să o aibă creierea în Banat, a unei instituții universitare de cultură românească, și reușește să dea ființă școlii Politecnice din Timișoara, care funcționează și astăzi cu două secțiuni, Electromecanică și Mine, așa după cum o concepușe el.

În Noembrie 1920, *Lalescu* este însărcinat provizoriu cu lucrările de organizare și conducere a școlii Politecnice din Timișoara în calitate de director, iar în Decembrie 1920, este însărcinat cu predarea cursului de Analiză, la aceiași

școală unde, în primul an de funcționare, el a predat și cursul de Electricitate.

✧ Ca director al școalei Politecnice din Timișoara *Lalescu* a funcționat până la Septembrie 1921.

În ce privește activitatea didactică după anul 1919, *Lalescu* în afară de cursul de Algebră superioară, predat la Universitate și acela de Geometrie analitică, predat la Școala de poduri și șosele, continuă să ție o serie de cursuri speciale pentru elevii anului III dela Facultatea de științe și pentru licențiații în matematici, aspiranți la titlul de doctor.

Înainte de 1916, *Lalescu* făcuse lecțiuni speciale de Teoria numerelor și Geometria triunghiului, iar după 1919 a predat următoarele cursuri: Serii trigonometrice, Ecuații integrale, Calcul vectorial și tensorial, Ecuațiile lui Maxwell, Teoria gravitației, — toate mărturie a preocupărilor de Fizică-matematică pe care le avea *Lalescu*.

Câtva timp el a fost și profesor de Mecanică la Institutul electro-tehnic din București și a suplinit catedra de Mecanică la Universitatea din București.

Ca activitate publicistică în domeniul matematic, *Lalescu* a scris: 1) lucrări cu caracter științific original, 2) lucrări cu caracter didactic.

Între primele, în afara tezei sale de doctorat, *Lalescu* a publicat în editura «*Hermann Fils*» (Paris) o lucrare devenită clasică «*Introduction à la théorie des équations intégrales*» și un mare număr de note răspândite în cele mai de seamă reviste precum: *Comptes rendus de l'Académie des Sciences de Paris*, *Bulletin de la Société mathématique de France*, *Journal de mathématiques*, *Annales de la Faculté des sciences de Toulouse*, *Circolo Matematico di Palermo*, *Rendiconti del Accademia dei Lincei* apoi în *Buletinul secției științifice al Academiei române*, *Gazeta matematică*, *Buletinul societății române de științe. etc.*, tratând cu deosebire asupra Ecuațiilor integrale, Seriilor trigonometrice, Teoria numerelor, Algebră superioară, Geometrie, etc.

Ca lucrări didactice a scris «*Culegere de probleme de geometrie descriptivă*», «*Lecțiuni de geometrie analitică*» (în 4 fascicule), apărute în Biblioteca «*Gazetei matematice*», «*Calculul*

vectorial și tensorial» (în Buletinul Societății Române de Științe) «*Lecțiuni de Serii trigonometrice*» (în Buletinul Asociației de matematici pure și aplicate) etc.

Printre manuscrisele lui *Lalescu* trebuie să se găsească, între altele, cursul de Mecanică, predat la Institutul electrotehnic și un manual de Mecanică pentru licee, scris în timpul din urmă, când era bolnav.

În afară de aceste preocupări, pe *Lalescu* îl pasiona și istoria matematicilor; astfel el a îngrijit de tipărirea *Trigonometriei drept liniară* a lui *Gheorghe Lazăr* (Biblioteca Gazetei Matematice).

Lalescu a scris în afară de matematici, diverse articole literare, a ținut conferințe cu subiecte științifice și făcea parte dintr'un mare număr de societăți culturale printre care cităm: *Societatea română de științe*, *Gazeta matematică*, *Societatea Politehnică*, etc.

La Societatea română de științe, unde *Lalescu* a fost președinte al secției matematice, el a făcut numeroase comunicări iar în anul trecut a ținut o conferință asupra activității științifice a maestrului său *E. Picard*, conferință vie încă în amintirea celor cari au ascultat-o, pentru caracterizările ferice ce conținea, și pentru forma sa literară desăvârșită.

La «*Gazeta matematică*» *Lalescu* era considerat ca unul din membrii ei cei mai activi și lui i se datorește între altele, terenul pe care această societate l'a obținut în scopul de a-și clădi un local propriu.

La Societatea Politehnică, *Lalescu* a ținut după războiu, două conferințe asupra «*principiului relativității a lui Einstein*», fiind printre primii oameni de știință din țară, care s'a pasionat pentru noile teorii ale Mecanicii.

În afară de activitatea științifică și culturală, *Lalescu* a fost prins în ultimii ani în vâltoarea vieții politice, fiind ales de două ori deputat al Caraș-Severinului și în câteva rânduri, raportor general al bugetului statului.

* * *

A arăta aci importanța științifică a lucrărilor matematice ale lui *Lalescu*, este o sarcină grea, care ese de altfel din cadrul acestui necrolog.

E destul să amintim însă, că nu există astăzi tratat asupra teoriei ecuațiilor integrale, în care numele lui *Lalescu* să nu fie citat la fiecare pas.

Astfel marele matematician italian *Vito Volterra*, unul din fondatorii teoriei ecuațiilor integrale, în prefața cărții sale: «*Leçons sur les équations intégrales et les équations intégrales différentielles*» spune între altele: «*la matière du chapitre II a été complétée par l'addition de plusieurs recherches fort intéressantes de M. Picard, de quelques paragraphes de la remarquable Thèse de M. Lalescu et de travaux d'autres auteurs*»: în acest volum numele lui *Lalescu* este foarte des citat, iar în expunerea sa, *Volterra* reproduce uneori demonstrații întregi datorite lui *Lalescu*.

În 1912, *Lalescu* publică «*Introduction à la théorie des équations intégrales*», prefațată în mod elogios de d-l *E. Picard*, fostul său profesor de la Sorbona, membru al Institutului Franței și secretar al Academiei Franceze.

Alături de cartea d-lor *Heywood* și *Fréchet*: «*L'équation de Fredholm et ses applications à la Physique mathématique*», lucrarea lui *Lalescu*, a cărei ediție este astăzi epuizată, a devenit o carte clasică, indispensabilă acelor care vor să se inițieze în teoria ecuațiilor integrale.

Deși în ultimul timp *Lalescu* nu se mai ocupa de aproape de matematică și astăzi numele lui este deseori citat chiar în revistele de peste ocean, — atât de remarcabile au fost lucrările sale științifice!

În ultimii ani de după război, știința și școala românească au avut regretul de a nu fi putut folosi în întregime talentul și puterea de muncă a lui *Lalescu*; în schimb cunoștințele sale întinse, el le-a pus în serviciul țării pe care a servit-o cu o dezinteresare de adevărat patriot.

Este drept să relevăm că *Lalescu* a pus în serviciul problemelor la care a colaborat, munca și cunoștințele sale fără să se fi bucurat de situația, pe care meritele sale deosebite l-ar fi indicat să o ocupe și dacă *Lalescu* nu ajunsese încă la acea treaptă politică la care aspirase, aceasta se datorește în bună parte și faptului că și în viața publică el era mai mult om de știință decât om politic.

Lalescu era în stare să sacrifice, — și a făcut-o în multe ocazii, — simpatii și situații, numai spre a-și susține ideile sale așa după cum îi impunea spiritul său științific.

Toate problemele financiare la care a colaborat, precum salarizarea funcționarilor publici de care este legat numele său prin cunoscuta „*curbă a lui Lalescu*”, legea pensiilor, întocmirea bugetelor generale ale Statului, etc. poartă urma spiritului său clar.

* * *

În afară de activitatea sa ca om de știință, *Lalescu* s'a ilustrat ca profesor, fiind nu numai un foarte bun pedagog dar și un mare animator și stimulator al elevilor săi pentru cercetările originale.

Facultatea de Științe din București, are norocul să aibe la secția de matematici o serie de profesori iluștri, care prin calitățile lor științifice și pedagogice se completează unii pe alții în modul cel mai armonic; se poate spune fără exagerare că progresul matematicilor în țara noastră și pleiada de tineri matematicieni români din ultimii zece ani, care prin lucrările lor s'au făcut cunoscuți în lumea științifică din occident, — este în cea mai bună parte fructul rezultat din sămânța aruncată de acești mari dascăli.

După *Spiru Haret* și *Constantin Gogu*, Facultatea de Matematici din București a avut fericirea să întrunească calitățile atât de variate ale profesorilor *David Emmanuel*, *Gheorghe Țițeica*, *Dumitru Pompeiu* și în urmă pe ale lui *Traian Lalescu*, cel mai tânăr dintre profesorii ei.

Înțelepciunea și blândețea veneratului profesor *David Emmanuel*, care ilustrează de mai bine 50 de ani catedra de Teoria funcțiunilor, spiritul ponderat, fecund și de o rară claritate a lui *Gheorghe Țițeica*, eleganța de gândire și înclinarea spre problemele de filosofie — matematică a lui *Dumitru Pompeiu* — nu se puteau completa mai fericit, decât cu calitățile talentului scilpitor a lui *Lalescu*, care aducea în afară de spiritul său pătrunzător și original, de cunoștințele sale întinse, acel dar neprețuit de a-și apropia pe studenți, prin temperamentul său comunicativ, prin entuziasmul său veșnic reînnoit și prin

acel suflu de tinerețe și de optimism pe care îl radia în jurul său.

S'a crezut de unii că *Lalescu* nu ar fi fost un bun pedagog! Eroare, care își are origina în faptul că *Lalescu*, increzător în forțele lui de creație, neglija uneori să-și prepare cursul, iar alte ori, mai ales în ultimii ani, când o bună parte din timp i-l ocupa politica, nu avea posibilitatea să-și revadă lecțiunile. Acest fapt, desigur un defect pentru un profesor, la *Lalescu* se transforma de cele mai multe ori într-o calitate, pe care nu odată studenții săi au putut-o admira: venit la lecție fără să fi pregătit cu deamănuntul chestiunea pe care avea să o trateze, el era nevoit să regăsească la tabelă o parte din rezultate și de multe ori avea inspirații de moment și găsea o nouă metodă sau făcea observații interesante de care altfel elevii săi ar fi fost poate lipsiți.

Când însă *Lalescu* își pregătea lecțiunile, ele puteau fi date ca exemplu de expunere pedagogică; chestiuni pe cari elevii săi le-ar fi cunoscut din lecturile lor particulare, căpătau după lecțiile lui *Lalescu* o claritate pe care nu ar fi putut-o bănuși; el avea un deosebit talent de analiză, o mare pricepere de a pune în valoare lucrurile, care păreau a avea la prima vedere un caracter secundar și un neîntrecut dar de a situa problemele pe care le trata, în cadrul general în care ele luaseră ființă, astfel că dela început auditorul său era orientat asupra țelului pe care îl urmărea în expunere.

În anul școlar 1919 — 1920, reîntors dela Paris, unde terminase Școala superioară de Electricitate, *Lalescu* se consacră cu deosebire cursului de *Serii trigonometrice*, predat la universitate pentru licențiații în matematici, candidați la doctorat.

La acest curs, se pare că *Lalescu* și-a dat cu deosebire măsura marelui său talent matematic și a deosebitelor lui însușiri pedagogice. Neuitate vor fi pentru foștii săi elevi dintre cari unii sunt astăzi și ei profesori — lecțiunile în care *Lalescu* îmbrățișa cu o egală competență, cele mai variate capitole ale Analizei și Fizicei matematice, împrăștiind din belșug din bogăția cunoștiințelor sale și subliniind cu deosebită artă rezultatele care erau încă susceptibile de a fi duse mai departe.

Cunoscând perfect de bine calitățile și aptitudinile auditorului său, *Lalescu* nu se mulțumea cu simpla expunere a cursului ci voia să deschidă elevilor săi, drumul spre cercetări originale.

În raport cu înclinările fiecăruia, *Lalescu* distribuia memoriile clasice, în legătură cu cursul ce predă, memorii care erau studiate, expuse și analizate în ședințe speciale de seminarii.

Odată pregătită această parte documentară, *Lalescu* îndrepta pe elevii săi în direcțiuni în care spiritul său pătrunzător vedea totdeauna posibilitatea de a găsi lucruri noi în domeniul matematic.

Lalescu a isbutit astfel să creeze un început de școală și dacă nu ar fi fost absorbit de diversele ocupațiuni pe care i le impunea situația lui de om politic, ar fi făcut desigur lucruri mari pe tărâmul științific și didactic.

* * *

În toamna anului 1927, *Lalescu* care nici până atunci nu se bucurase de o sănătate prea bună, contractează o dublă pneumonie, în noaptea când făcuse de gardă la catafalcul lui *Ion I. C. Brătianu* și nu a lipsit mu't să-l pierdem încă de pe atunci.

După două luni de boală grea, *Lalescu* scăpat pentru moment de pericol simte că organismul său căpătase o mare lovitură; și nu se înșelase!

Acei cari l-au vizitat în Ianuarie 1928 regăsesc pe *Lalescu* complet schimbat; temperamentului sglobiu și vesel îi luase locul o ușoară tristețe, optimismul său nemăsurat și dorul său de a înfăptui cât mai mult îl părăsise, spre a face loc resemnării!

Lalescu își dădu seama că orice efort fizic mai exagerat îi putea fi fatal și că trebuia deci să renunțe definitiv la politică; avea chiar intențiunea să părăsească catedra dela Școala Politehnică.

Lalescu mărturisea atunci prietenilor săi că dorește să se întoarcă la știință și să se dedice numai ei. Din nenorocire pentru știință și școala românească era prea târziu!

Lalescu pleacă în 1928 întâiu la Nisa apoi la Paris; nici clima caldă a Mediteranei nici știința medicilor cu care s'a căutat, nu l'au putut însă reda activității.

Primul Congres al matematicienilor români ținut la Cluj în 1929, nu a putut număra printre membrii ei pe *Lalescu*: lui nu i'a fost dat să poată saluta în numele Universității din București pe marele matematician *Vito Volterra*, care participase la acel congres și cu care *Lalescu* era în legături de prietenie științifică.

Chinuit de boală, departe de familia și de țara sa *Lalescu* nu mai avea decât dorința de a muri printre ai săi; el ia drumul spre patrie și revine în București, unde prea puțini știau de reîntoarcerea sa, — pentru a se stinge în ziua de 15 Iunie 1929.

Cu moartea lui *Lalescu* dispare unul din cele mai înzestrate talente matematice pe care le-a avut țara, un învățat care dusesse de mult gloria științei românești peste hotare, un profesor care era o podoabă a Universității, atât prin marile lui însușiri intelectuale cât și prin entuziasmul veșnic tânăr și emulația ce știa să o sădească printre studenți; un patriot care a luptat în special pentru problemele Banatului, provincia sa de origină.

Când se va scrie în viitor, istoria dezvoltării matematicilor din țara românească, numele lui *Lalescu* va figura la locul său de cinste printre premergători.

ERNEST ABASON

Conferențiar la Școala Politehnică
din București